

**YOSHLARNI KICHIK BIZNESGA YO‘NALTIRISHNING
PSIXOLOGIK ASOSLARI****Salaxidinova Xolida Xaliljonovna**

“Kokand University” Andijon filiali. “Ijtimoiy gumanitar va pedagogika fanlari” kafedrası
katta o‘qituvchisi. P.f.f.d. (PhD)

Quvvatova Oygul

“Kokand University” Andijon filiali “Psixologiya” yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya. ushbu maqolada kichik biznes, yoshlarni kichik biznesga yo‘naltirishda motiv va motivatsiya muammolari, yoshlarni kichik biznesga yo‘naltirishning psixologik asoslari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: yoshlar, kichik biznes, motiv, motivatsiya, psixologik asoslari, pul ishlash, farovonlik.

Hayotimizning barcha sohalarida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohatlarimizning samaradorligi avvalo, xalq ma‘naviyatini tiklanishi, boy tarixiy me‘rosimizni chuqur o‘rganilishi, madaniyat, san‘at, fan va ta‘lim rivoji bilan uzviy bog‘liqdir. O‘zbekiston Respublikasi o‘z mustaqilligini jahon miqyosida yil sayin barqarorlashib borar ekan, uning istiqboli bugungi avlodning bilimdon, ma‘naviy jihatdan barkamol ruhiy sog‘lom insonlar bo‘lib yetishishiga bog‘liqdir. Birinchi prezidentimiz I.A.Karimov “Biz mamlakatimizning istiqboli yosh avlod qanday tarbiya topishiga, qanday ma‘naviy fazilatlar egasi bo‘lib yetishishiga, farzandlarimizning hayotga nechog‘li faol munosabatda bo‘lishiga, qanday oliy maqsadlarga xizmat qilishga bog‘liq ekanini hamisha yodda tutishimiz. Va farzandlarimizning barkamol ruhiy dunyosi uchun, ularning ma‘naviy-axloqiy jihatdan yetuk, jismonan va ruhan sog‘lom bo‘lishi uchun doimo qayg‘urishimiz, kurashmog‘imiz zarur” – deb ta‘kidlagan edilar.[1.17 b]

“Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma‘naviy salohiyatga ega bo‘lib, dunyo miqyodida o‘z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo‘sh kelmaydigan insonlar bo‘lib kamol topishi, baxtli bo‘lishi uchun doimo qayg‘urishimiz, kurashmog‘imiz zarur” – deydi prezidentimiz Sh. Mirziyoyev. [2. 137 b]

O‘zbekiston sharoitida yoshlarni kichik biznesga yo‘naltirish ishsizlik muammosini kamaytirishning eng maqbul yechimi sifatida siyosiy ahamiyat kasb etmoqda.

Aslini olganda ham kichik biznes har qanday iqtisodiyotning, jumladan bozor iqtisodiyotining asosi hisoblanadi. Kichik biznes deganda jahon amaliyotida ishlovchilarning o‘rtacha yillik soni, mahsulot hajmi, sarmoya hajmi va shu kabi ko‘rsatkichlari ma‘lum chegaradan oshmasligi hisobga olinadi. Turli mamlakatlarda ishlovchilar soni qonunchilikda turlicha belgilangan, shunga ko‘ra korxonalar kichik, o‘rta va yirik turlarga ajratilgan. Iqtisodiy rivojlanishning sur‘atlari, iste‘mol bozoridagi muvozanat, xalq faravonligi va jamiyat a‘zolarining iqtisodiy ahvoli ko‘p jihatdan tadbirkorlikning mazkur shakllari rivojiga bog‘liq. O‘zbekistonda biznesni fan tariqasida o‘rganish faqatgina 90-yillarning boshlarida bozor munosabatlariga asta-sekin o‘tish bilan boshlandi. [3.4-b] Chunki biznesni asosini xususiy mulkchilik tashkil etar edi. «Biznes» so‘zi inglizcha so‘z bo‘lib, u tadbirkorlik faoliyati yoki boshqacha so‘z bilan aytganda

kishilarni foyda olishga qaratilgan tadbirkorlik faoliyatidir. Xorijiy adabiyotlarda biznes ta’rifini ko’p turlari mavjuddir. Insoniyat jamiyatining butun rivojlanish tarixi u yoki bu jihatdan doimo biznes bilan bog‘liq bo‘lgan. Biznesmen (Tadbirkor) so‘zi birinchi marotaba Angliya iqtisodiyotida XVIII asrda paydo bo‘lib, u «Mulk egasi» degan ma’noni bildiradi. Jumladan, Adam Smit tadbirkorni mulk egasi sifatida ta’riflab, uni foyda olish uchun qandaydir tijorat g‘oyasini amalga oshirish maqsadida iqtisodiy tavakkalchilikka boradigan kishidir, - deb ta’kidlaydi. Tadbirkorni o‘zi, o‘z ishini rejalashtiradi, ishlab chiqarishni tashkil etadi, mahsulotni sotadi hamda olgan daromadiga o‘zi xo‘jayinlik qiladi. Xorijiy mamlakat olimlari darsliklarda biznesga sistemali ta’rif beradilar. AQShning professorlari S. Rozenblat, R. Bonnington va B.Nidlslar tomonidan tayyorlangan «Biznes konsepsiyasi» darsligida: «Biznes nima?» degan savolga ular: Biznes - bu ish yuritish sistemasidir, bu insonlarga kerak bo‘lgan mahsulotlarni yaratishdir. bu ishdir. bu bizni qanday yashashimizdir kabi javoblarni bergan. Biznes - bu avvalo ishlab chiqarishni tashkil etish, iqtisodiy faoliyat va munosabatlar, hayotni o‘zi, so‘ngra esa pul ishlash demakdir. [3.5-b]

Yoshlarni kichik biznesni boshlashga yo‘naltirish ularning psixologik ehtiyojlari va motivlarini tushunishni o‘z ichiga oladi. Bu yerda e’tiborga olish kerak bo‘lgan asosiy psixologik omillar:

1. **Avtonomiya va Mustaqillik:** Ko‘pgina yoshlar qaror qabul qilish va o‘z ishlarini nazorat qilish qobiliyatini qadrlashadi. Ularni kichik biznesni boshlashga undash ularning mustaqillik va avtonomiyaga bo‘lgan xohish-istaklariga ta’sir qilishi mumkin.

2. **Tavakkalchilik:** Yoshlar tavakkal qilishga ko‘proq ochiq bo‘ladilar va shuning uchun tadbirkorlik safarini boshlashga ko‘proq tayyor bo‘lishlari mumkin. Ularga xavflarni tushunish va boshqarishga yordam berish ularning muvaffaqiyati uchun muhim bo‘lishi mumkin.

3. **Maqsad:** Yoshlarni o‘z ishtiyoqlari bilan bog‘lash va ularga biznes g‘oyasida maqsad topishga yordam berish ularning motivatsiyasi va harakatini sezilarli darajada oshiradi. Bu ularga tadbirkorlikdagi qiyinchiliklarni yengishga yordam beradi.

4. **Chidamlilik va matonat:** Biznesni boshlash juda qiyin bo‘lishi mumkin va bu yoshlarga chidamlilik va matonatni singdirish muhim. Ularning aqliy kuchini shakllantirish va ularga qarshi kurashish strategiyasi tadbirkorlikning ko‘tarilish va pasayishlarini yengishga yordam beradi.

5. **Ko‘nikmalarni rivojlantirish:** Yoshlarga biznesni yuritish uchun zarur ko‘nikma va bilimlarni berish orqali ularning imkoniyatlarini kengaytirish, ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchini va o‘z-o‘zini samaradorligini oshirishi mumkin. Bunga murabbiylik, trening va ta’lim resurslaridan foydalanish orqali erishish mumkin.

Ushbu psixologik omillarni tushunish va hal qilish orqali biz yoshlarni kichik biznesni boshlash yo‘lida samarali yo‘naltirishimiz va muvaffaqiyatga erishishlari uchun zarur bo‘lgan yordamni ko‘rsatishimiz muhim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. I.A.Karimov. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. Ma’naviyat 2008 yil.
2. Sh.Mirziyoyev. Taraqqiyot strategiyasi. Toshkent 2021 yil.
3. Q.J.Mirzayev.B.SH.Musayev. Kichik biznesni boshqarish. Samarqand 2008 y.